

niranja, svaku zloupotrebu slobode i svaki nered. Ni Frischova koncepcija o neplaniranju ljubavi ne može biti prihvaćena kao varijanta »Kristove ljubavi«.

U vezi sa svim time, sada nam se od sebe nameće pitanje: »Što je činio Krist, kad je on ljubio nekog čovjeka.« — S jedne strane, Krist nije prihvaćao o čovjeku nikakvu fiksiranu sliku, nego je svakom čovjeku — strogo kao pojedincu — ostavljao slobodu odluke za budućnost. Stoga je jeo i s grešnicima, i s carinicima, i s bludnicama. S druge strane, Krist je ipak pravio razne planove i programe. Stoga je svojim učenicima i davao razne zapovijedi i naređenja. U tom smislu mogli bismo Kristovu koncepciju ljubavi prema čovjeku definirati riječima: »Nikakva fiksirana slika — ali uvijek novi, u načelu popravljeni i dopunjeni, plan«. Taj plan nikada ne postaje važniji od čovjeka, niti program ikada mjerodavniji od dostojanstva osobe.

Držim da je svakome jasno gdje se mi, kao svećenici i odgojitelji budućih svećenika, imamo svrstati. Valjda nećemo korigirati Krista?! Stoga će naše znanstveno i pedagoško nastojanje morati na jedan elastičan način povezivati: aktivnost i pasivnost, forsiranje i popuštanje, akomodiranje okolini i asimiliranje okoline, planiranje budućnosti i spontanost osobnog rasta, i sve to skupa — na temelju iskrena i poštena uvjerenja, stvorena prema glasu savjesti.

JEDNA SLIKA IZ LITURGIJSKE PROŠLOSTI

(Liturgijski život u župi Nerežišća na Braču od 16. do 19. st.)

Josip Franulić

Pleni sunt omnes libri, plenae sapientium voces, plena exemplorum vetustas; quae iacerent in tenebris omnia, nisi literarum lumen accederet (CICERO, Pro Archia poeta, c. 14).

Prvorazredni izvori za crkvenu povijest pojedinih župa svakako su zapisnici učinjeni prigodom biskupskih vizitacija. Bogati su mnoštvom podataka koji se samo u njima mogu naći: o crkvama i njihovom izgledu, o životu i vladanju svećenika i klerika, o bogoštovlju, vjeronauku, bratovštinama, vjernicima, školstvu... Podaci što se iznose u ovom prikazu isključivo se temelje na zapisnicima vizitacija župe Nerežišća na Braču u razdoblju od 1585. do 1928. godine. Doista, u obrađivanju ove teme naglašen je lokalni momenat. Međutim, liturgijski je život bio uglavnom isti u našim krajevima, posebno u hvarskoj biskupiji. Stoga se ovo, što je napisano, može primijeniti u širim razmjerima.

Ne možemo imati cjelovitu sliku kako je u Nerežišćima izgledalo bogoštovlje prije Tridentskog sabora. Samo neke pojedinosti možemo doznati iz vizitacije apost. vizitatora A. Valiera 1579. godine. Tada je u crkvi bio stari obrednik pisan rukom, a krsna voda blagoslivljala se svaki put prigodom krštenja, kako je bio običaj na Braču.¹ Poslije pričesti davalo se puku neposvećeno vino za purifikaciju pa vizitator naređuje da posuda, koja se rabi u tu svrhu, bude staklena i dolična. To nije lokalna pojava, nego općenit običaj već u 13. st. Kad je napuštena pričest pod prilikom vina, počelo se prakticirati davanje neposvećenog vina kao ablucija, da ne bi među zubima ostala koja čestica hostije.

¹ Valierova vizitacija, str. 157. (Sve vizitacije, odnosno zapisnici vizitacija, koje se ovdje navode, nalaze se u Biskupskom arhivu u Hvaru). Rimski obrednik Pavla V. iz 1614. g. traži da voda za krštenje bude blagoslovljena na Veliku subotu ili na vigiliju Duhova. (nasl. II, gl. I, t. 5). Obnovljeni red krštenja od 1969. g. veli: »Poželjno je da se izvan uskrsnog vremena voda blagoslovi za svako krštenje napose.« (Opće napomene, III, 21).

Sinode u 16. st. često traže da se ova purifikacija ne daje iz kaleža nego iz posude različita oblika, kako se ne bi dalo povoda zabludama.²

Sv. misa

Sv. misa se u 16. i 17. st. nije redovito celebrirala svaki dan. Nekada to, doduše, biva,³ ali 1629. godine jedan vjernik moli da se svagdan celebrira, jer je ovo glavno očišćeno mjesto.⁴ Polovicom 17. st. celebrira se gotovo svaki dan.⁵ Što se tiče učestalosti celebriranja ni u općoj Crkvi nije bilo bolje stanje. U tom smislu rečeno je 15. srpnja 1563. godine na Tridentskom saboru: »Neka se brinu biskupi da svećenici izvršavaju svoju dužnost celebriranjem misa barem nedjeljom i na svetkovine; ako su pak dušobrižnici, onda češće.«⁶

S obzirom na vrijeme celebriranja blagdanske mise nije bilo ustaljenog reda. Godine 1614. mještani traže od biskupa da nedjeljna misa bude ranije, kako siromašni ljudi ne bi čekali, nego da mogu ići za poslom.⁷ U istom stoljeću župnik izjavljuje da se na blagdane redovito govori sv. misa u treću uru dana, u korizmi i došašću u najzgodniji sat, a radnim danom postupaju po vlastitom nahođenju.⁸ Postojalo je neko stupnjevanje glede obveze celebriranja: po dužnosti se mora održati misa na zapovjedne blagdane i na one što se svetkuju po mjesnom običaju te kroz korizmu. Drugih dana može se celebrirati iz pobožnosti.⁹

U 18. st. misa se celebrira svaki dan, a nedjeljna župska misa naziva se konventualna.¹⁰ To je valjda bilo zbog velikog broja svećenika u mjestu — čak 15! Blagdanom se misi u običajni sat, a radnim danom većinom oko podne, čekajući da koja pobožna osoba sudjeluje u bogoslužju.¹¹

U vezi s celebriranjem bilo je i nekih neurednosti, pogotovo u misama za pokojne. O tome se u 17. st. dvaput govori. Svećenici su, naime, za pjevanu pokojničku misu primali stipendij od 30 solada pa bi uzeli kojeg dječaka da im poslužuje. S njime bi pjevali misu, što se obavljalo vrlo nedolično i s malim poštovanjem prema euharistijskoj žrtvi. Već 1630. godine vizitator je takav običaj zabranio i naredio da na tim misama pjevaju svećenici, a stipendij međusobno podijele. Međutim, ta se neprikladnost spominje i poslije 40 godina.¹²

U drugoj polovici 18. st. mnogo su držali do važnosti župske mise te su optuživali neke svećenike koji u vrijeme berbe celebriraju prije župske mise i tako daju slobodu da se ujutro ide raditi. Nadalje, molili su neka poslije trećeg znaka zvonima za župsku misu ne celebriraju pojedini svećenici, jer tako ometaju puk koji je došao slušati riječ Božju. Biskup je ovo potvrdio i naredio svim svećenicima u župi da u koru, odjeveni kotom, pribivaju župskoj misi.¹³

² Valier. viz., str. 160; A. JUNGSMANN, *Missarum sollemnia* I, Torino 1953, str. 309—310. Ovu abluciju predviđa i Rimski misal Pija V. iz 1570. g.: »Minister autem dextera manu tenens vas cum vino et aqua, sinistra vero mappulam, aliquanto post Sacerdotem eis (t. j. pričesnicima) porrigit purificationem et mappulam ad os abstergendum« (Ritus servandus in celebratione Missae, X, 6). Isto i Rimski obrednik, nasl. IV, gl. II, t. I.

³ Cedulinijeve vizitacije Nerežišća, str. 10, 15, 185; Moravijeva viz. 1627, str. 22.

⁴ Morav. viz. 1629, str. 370.

⁵ Milanijeve viz., str. 183.

⁶ Sessio XXIII. De Reformatione, c. XIV.

⁷ Ced. viz. Ner., str. 163.

⁸ Zorzijeve viz., str. 157. Treći sat dana nije jednak našem devetom. Po starom načinu računjanja dan je trajao od izlaska do zalaska sunca i to se vrijeme dijelilo na 12 razdoblja. Ona su zimi počinjala kasnije i bila su kraća, ljeti pak ranije i bila su duža. Zbog toga je sinoda u Cambraiju 1586. g. odredila da se ljeti celebrira u 8, a zimi u 9 sati. Usp. A. JUNGSMANN, nav. dj. str. 207. bilj. 18.

⁹ Milan. viz., str. 188.

¹⁰ Aspertiijeve viz., str. 397; Becićeva viz., str. 242.

¹¹ Ribolijeve viz., str. 1045.

¹² Morav. viz. 1630, st. 33; Milan. viz., str. 1065.

¹³ Ribol. viz., str. 533a, 878-879, 891.

Časoslov

Reći ćemo nešto o pjevanju pojedinih dijelova časoslova s pukom. Valier naređuje da se nabavi antifonarij s himnima za pjevanje večernje te novi, tj. obnovljeni časoslov za zajedničku porabu.¹⁴ Bilo se započelo govoriti jutarnju i večernju svake nedjelje i blagdana, ali se to 1589. godine rijetko održava.¹⁵ Poslije 40-ak godina određeno je da župnik sa svojim svećenicima i klericima recitira ili pjeva večernju i povečerje svake nedjelje i zap. blagdana.¹⁶ Tijekom 17. st. večernja se i dalje govorila samo na svetkovine i Gospine blagdane,¹⁷ ali se jutarnja održavala svake nedjelje i blagdana od Svih svetih do Bogojavljenja. To se prvi put spominje 1628. godine¹⁸ i posljednji put u običajniku iz 1823. godine. Po istom običajniku I. večernja bila je uoči svih svetkovina, a blagdani se u njemu dijele na zapovjedne (**di precetto**), zavjetne (**di voto**), na one iz običaja (**di consuetudine**) te iz pobožnosti (**di divozione**).¹⁹

Sakramenti

Od svih sakramenata u zapisnicima vizitacija najviše se govori o Euharistiji, osobito u vezi s nošenjem pričesti bolesnicima. Polovicom 17. st. prakticirali su križanje oblaka pokaznicom, kako bi odalečili zračne oluje, što je biskup zabranio.²⁰ U istom je stoljeću spomenut običaj da se preko pretvorbe, osim svijeća na oltaru, zapali još jedan duplir. Ovaj običaj u rimskoj liturgiji potječe iz polovice 13. st. Đakon ili poslužnik na prvoj jutarnjoj misi, koja se celebrirala još za mraka, držao je nad svećenikom upaljenu svijeću da se može vidjeti Tijelo Kristovo.²¹ Djeci bi se prva pričest dijelila na Uskrs, zajedno s ostalima, a muškarci i žene pričješćivali su se odijeljeno.²²

Treba napomenuti da se vjernici nisu pričješćivali samo na Uskrs. Župnik 1668. godine izvještava: »Na svetkovine preko godine običava se ispovijediti i pričestiti dobar dio žena i malo muškaraca, izuzevši Uskrs kad se svi ispovijede i pričeste, osim malobrojnih koji običavaju odgoditi... na Uzašašće ili na Duhove.«²³ Drugom zgodom isti župnik veli da puk na sakramente dolazi 3 ili 4 puta godišnje prigodom svetkovina, a žene češće.²⁴ Važno je ovdje istaknuti da preporuka o pričesti preko svake mise datira još od Tridentskog sabora. On želi da se »nazočni vjernici na svakoj misi pričeste ne samo duhovnim načinom, nego također sakramentalnim primanjem Euharistije, kako bi im plod presv. žrtve bio obilatiji.«²⁵

Procesije

Posebno mjesto u bogoslužju zauzimale su brojne procesije. Spomen o mješnim bratimskim procesijama imamo već 1579. godine. Zanimljivo je ono što je tada o njima zapisano: »Kako praznovjerno drže (tj. bratimi) da nikada ne smiju učiniti procesiju nego samo za mlađaka, bilo im je naređeno nek izaberu

¹⁴ Valier. viz., str. 159.

¹⁵ Ced. viz. Ner., str. 24.

¹⁶ Morav. viz. 1627, str. 221.

¹⁷ Ivaniševićeva viz., str. 73.

¹⁸ Morav. viz. 1628, str. 28.

¹⁹ Skakocova I. viz., Prilozi viz. Ner. br. 5.

²⁰ Milan. viz., str. 171, 195.

²¹ Ondje, str. 1054. Isto predviđa Rimski misal Pija V.: »... ab eadem parte Epistolae paratur cereus ad elevationem Sacramenti accendendus« (Rubricae generales Missalis, XX); Usp. A. JUNGSMANN, *Missarum sollemnia II*, Torino 1954, str. 162, bilj. 45.

²² Ivaniš. viz., str. 97.

²³ Andreisova I. viz., str. 60-61.

²⁴ Andr. II. viz., str. 53.

²⁵ Sessio XXII. cap. VI.

jedan dan svakog mjeseca i tog dana nek održe procesiju, bez obzira da li Mjesec raste ili opada.«²⁶ U 17. st. svake I. nedjelje u mjesecu čini procesiju bratovština presv. Sakramenta, a svake III. nedjelje bratovština sv. Nikole.²⁷ Već spomenuti običajnik iz 1823. godine navodi ove mjesečne procesije: svake I. i IV. nedjelje procesija s pjevanjem **Zdravo zvijezdo mora**, svake II. nedjelje procesija i križni put na groblju sv. Nikole, svake III. nedjelje teoforična procesija poslije župske mise. Osim toga u procesiji se išlo do pojedinih crkava na dan njihova naslovnika, četiri puta u zavjetno Gospino svetište u Donji Humac itd.²⁸

Uloga bratima u bogoslužju sastojala se u dolazanju na mjesečne procesije dotične bratovštine i na sprovode svoje subraće. I tu je bilo dosta nemarnosti. Godine 1604. predstojnik bratovštine se žali kako bratimi nemaju tunike. Oni pak koji ih imaju ne nose ih niti u velikom broju sudjeluju u procesijama i sprovodima.²⁹ Slijedeće godine opet je tužba na bratime presv. Sakramenta da ne pale voštanice preko pretvorbe na misi i ne prate Presveto kad se nosi bolesnicima.³⁰ Bratimi su u vrijeme kvatra doprinosili da se celebriraju mise za pokojne članove njihovih udruga, ali se to već 1596. godine bilo zanemarilo pa je župnik taj običaj prakticirao i bez njihove milostinje.³¹ U 18. st. od osam laičkih bratovština samo su dvije rabile tuniku: ona presv. Sakramenta bijelu, a Duša čistilišta crnu.³²

Propovijedi

Učestalost propovijedanja nije se ravnala po nekom kriteriju, već je to bila stvar pojedinih župnika. Tako npr. kad je u 16. st. jedan župnik bio nemoćan, njegovi pomoćnici nisu propovijedali pa je puk godinama bio bez Božje riječi.³³ U 17. st. stvar je išla na bolje. Propovijeda se u nedjelje došašća i korizme, a ostalih nedjelja govore se molitveni obrasci.³⁴ Polovicom tog stoljeća počelo se propovijedati svake nedjelje³⁵ i tako se dalje nastavilo. Prvi spomen o korizmenim propovjednicima nalazimo 1585. godine. Tada je određeno da ih se dovede svake godine i plati po običaju.³⁶ Izabiralo ga je i plaćalo cijelo mjesto.³⁷ U slučaju da ga ne bi mogli naći — što bi se rijetko dogodilo — tu su dužnost svakodnevnog propovijedanja ispunjali sami župnici, kao i u došašću kad su također dolazili posebni propovjednici. Znači da su u tom pogledu izvršavali smjernice Tridentskog sabora koji nalaže da se propovijeda barem na sve nedjelje i svetkovine, a u vrijeme došašća i korizme svaki dan ili barem tri puta tjedno.³⁸

Pohod biskupa

Kad je biskup dolazio vizitirati župu, u susret bi mu išao župnik s klerom i pukom te bi ga procesionalno uveli u crkvu pjevajući **Tebe Boga hvalimo**. Tu bi biskup rekao molitvu Gospinu — naslovnika crkve — i pribivao župni-

²⁶ Valier. viz., str. 161.

²⁷ Morav. viz. 1627, str. 223—225.

²⁸ Vidi bilj. 19; Straticova II. viz., str. 353.

²⁹ Ced. viz. Ner., str. 104, 108, 110.

³⁰ Ondje, str. 123.

³¹ Ondje, str. 68.

³² Ribol. viz., str. 1053; Gallijeva viz., str. 240.

³³ Ced. viz. Ner., str. 19.

³⁴ Ondje, str. 186; Milan. viz., str. 187.

³⁵ Priulijske viz., str. 198.

³⁶ Ced. viz. Ner., str. 6.

³⁷ Morav. viz. 1627, str. 231.

³⁸ Sessio XXIV. De Reformatione, c. IV.

kovoj misi, vizitirao što treba, podijelio potvrdu i obavio molitve za mrtve. Tako je bilo od početka vizitacija pa kroz cijelo 17. st.³⁹ Do 18. st. biskup je u župi celebrirao svega nekoliko puta,⁴⁰ dok poslije redovito pontificira. Baldahin na biskupovu dočeku prvi put nalazimo 1663. godine.⁴¹ Većinom su ga nosili prokuratorji crkve i puka,⁴² za koje je 1751. godine zapisano da su odjeveni u bijele tunike.⁴³ Nekada baldahin nose najugledniji mjesni ili otočki plemići,⁴⁴ a dva puta svećenici u koti.⁴⁵ Popodne je biskup ispitivao djecu o kršćanskom nauku, a odraslima bi držao katehetsku propovijed. Uvijek je dolazio u crkvu praćen klerom, odjevenim u kotu.⁴⁶

Sudjelovanje vjernika

Kad je riječ o bogoslužnim činima, iznesimo nešto i o vjernicima koji su u njima sudjelovali. Župski pomoćnik 1604. godine izjavljuje da nisu pobožni i ne dolaze u velikom broju na nedjeljnu i blagdansku misu.⁴⁷ Krajem 18. st. blagdanom pohađaju crkvu oni koji su običajni, a radnim danom gotovo nitko.⁴⁸ Ponašanje vjernika u crkvi nije bilo uvijek uzorno. Tako jedan crkvinar 1614. godine moli biskupa da »župnik obuzda jezike ženama, jer se ne može s njima živjeti zbog njihova žamora, a posebno kad se govori evanđelje.«⁴⁹ U drugoj polovici 17. st. rečeno je da mnogi običavaju ostati izvan crkvenih vrata i odatle slušaju misu, premda u crkvi ima mjesta za sve. Župnik ih je zbog toga često korio, ali uzalud; »toliko je — veli on — u dušama takvih ukorijenjena averzija prema Bogu.«⁵⁰

Među vjernicima bilo je i javnih suložnika, kojima se uskraćivala uskrsna pričest. Ne pričestiti se za Uskrs držali su teškim grijehom pa su prema takvima strogo postupali. Godine 1589. biskup naređuje župniku da zabrani ulaz u crkvu nepričešćenima za Uskrs i nek im odredi rok od 9 dana da se ispovijede i pričeste.⁵¹ Župnici su na Mali Uskrs s oltara opominjali vjernike koji su propustili obaviti uskrsnu dužnost da to učine, jer će u protivnom biti izopćeni.⁵²

Na Veliki četvrtak svetkovali su Nerežišćani po starom zavjetu i običaju blagdan sv. Frane Paulskog. Toga se dana s biskupovim dopuštenjem celebrirala još jedna misa da se udovolji pobožnosti vjernika.⁵³ Milostinja se kupila samo na određene dane. Neke su imale posebnu namjenu: npr. IV. korizmene nedjelje za duše čistilišta, Veliki četvrtak za siromahe i sl.⁵⁴ Običaj koji se još i danas prakticira, naime da se poslije večernjeg pozdravljenja Gospina tri puta daje znak zvonom kao poziv na molitvu za mrtve, potječe iz 1604. i 1614. godine, kad su biskupi to naredili.⁵⁵

³⁹ Ced. viz. Ner., str. 3, 141; Milan. viz., str. 1057—1058; Zorz. viz., str. 139,

⁴⁰ Ced. viz. Ner., str. 3, 101; Milan. viz., str. 171, 1058; Priul. viz., str. 381; Rovettina II. viz., str. 697.

⁴¹ Milan. viz., str. 1057.

⁴² Becić. viz., str. 238; Ribol. viz., str. 117—118, 535, 880, 1051; Strat. I. viz., str. 305.

⁴³ Bonautijeve viz., str. 565.

⁴⁴ Aspert. viz., str. 251; Bonaiut. viz., str. 230.

⁴⁵ Aspert. viz., str. 395; Gall. viz., str. 234.

⁴⁶ Aspert. viz., str. 235; Condulmerova I. viz., str. 170; Becić. viz., str. 244; Ribol. viz., str. 882, 1051.

⁴⁷ Ced. viz. Ner., str. 105.

⁴⁸ Strat. II. viz., str. 354.

⁴⁹ Ced. viz. Ner., str. 164.

⁵⁰ Andr. I viz., str. 61.

⁵¹ Ced. viz. Ner., str. 29.

⁵² Ondje, str. 117, 146.

⁵³ Vidi bilj. 28.

⁵⁴ Vidi bilj. 19.

⁵⁵ Ced. viz. Ner., str. 110, 158.

Zaključak

Na kraju ovog prikaza možemo ustvrditi da su se liturgijski čini neznatno proživljavali u svoj njihovoj dubini, što zacijelo nije bio nedostatak samo u prošlim vremenima. Privatni život vjernika slabo se hranio na bogatom izvoru liturgijskih obreda. Tome je mnogo doprinijelo nepoznavanje liturgijskog jezika, premda su u pjevanju aktivno sudjelovali. Uza svu ondašnju religioznu atmosferu, njihov vjerski i moralni život nije uvijek bio na poželjnoj visini. Susrećemo se s vjerskim neznanjem i praznovjerjima, a roditelji su se slabo brinuli da im djeca pohađaju vjeronauk. U vezi s tim iste su tužbe gotovo svih župnika, posebno u 16. i 17. st. I svijest o nedjeljnom počinku bila je nedostatno razvijena. Takvu je pojavu, bez sumnje, uvjetovalo njihovo slabo materijalno stanje. Sami svećenici — liturzi nicali su u takvoj sredini, u njoj živjeli i svećeničku izgradnju većinom primali na selu. Stoga je razumljivo da se nisu mogli mnogo izdignuti iznad kategorija shvaćanja i religioznog proživljavanja običnih vjernika, koji su bili povjereni njihovoj pastoralnoj brizi.

DRUGI VATIKANSKI SABOR OBVEZUJE SVE KATOLIKE

Slučaj Lefebvre uznemirio je francuske katolike. Pariški kardinal Marty u vezi s tim piše u dijecezanskoj reviji »PRESENCE ET DIALOGUE« slijedeće:

»Pred nekoliko tjedana ustadoše brojni kritičari Crkve. Neki pretjeranošću ranjene ljubavi. Neki ravnodušnošću ljetopisca. Neki neuljudnošću i drzovitošću. Neki iznose dijagnozu. Njihovi su sudovi različiti, često kontradiktorni, vrlo oprečni. Katkada zbunjeni. Ali uvijek, ili skoro uvijek, pozivlju biskupe Francuske da se izjasne.

Traže od nas da se vratimo u vrijeme, u razdoblje Pija XII. Predlažu novi opći sabor. Traže izvanrednog papina poslanika. Boje se reakcije. Govore o debati, o raspravi. O istrazi. Pripovijeda se o neprihvatljivim činjenicama, radi kojih se okrivljuju 'svećenici'. O stvarima se najčešće izražavaju bez dostatnog poznavanja situacije, a posebno s velikom nebrigom za osobe. Ima nekoliko dana na televiziji jedan katolik usudio se ozloglasiti poglavare naših sjemeništa govoreći o njima vrlo uvredljivo. A što je s Evandeljem? Da li ga poštuje kršćanski narod? To je važno! Poznam uznemirene i zavađene katolike. Tu je kriza.

A evo lijeka za tu krizu! U svoj potpunosti treba primijeniti Drugi vat. sabor. Panična bura treba se smiriti!

Sabor obvezuje sve katolike. Sabor nas pozivlje na ono što je glavno: **da se očistimo, da se obratimo!** Sabor nas pozivlje da ozbiljno prihvatimo Kristovo Evandelje. Potpuno Evandelje! Ništa nego Evandelje! Sabor nas šalje za nova vremena ljudske povijesti do kraja zemlje. U našoj zemlji napose k onome koji je najviše udaljen od vjere. Pa sve do Kine... Jer svi su ljudi braća...

Kršćani Pariza, braćo moja i sestre, odbacite strah. Probudite se. Dođite i podite po vodi... Kao Petar. Ako imate osjećaj da ćete potonuti, znajte da će vas uvatiti Isusova ruka. Isus vas je već uhvatio. On je tu. Živi Krist! Tako bih živo htio da steknete to uvjerenje, pouzdanje i jakost Božju!«

Poziv kardinala Marty-a može i hrv. katolicima biti od koristi, ako ga iskreno poslušaju. Biti pravi, potpuni katolik! U tome je sve!

Srećko Bošnjak